

TARTALOM

<i>Prolóógus: Comparare necesse est (Az eredeti angol kiadásból)</i>	13
<i>Előszó a magyar kiadásból</i>	17
<i>1. fejezet</i>	
A KUTYA VISELKEDÉSKUTATÁSÁNAK TÖRTÉNETE ÉS ELMÉLETI ALAPVETÉSEI	
1.1 Bevezetés	19
1.2 A behaviorizmustól a kognitív etológiáig	21
1.2.1 <i>Kutyák a laboratóriumban: a bőskor</i>	22
1.2.2 <i>Kutyák az összehasonlító pszichológusok laboratóriumaiban</i>	24
1.2.3 <i>Természetes belyzeteket utánzó kísérletek</i>	27
1.2.4 <i>Az összehasonlító szemlélet megjelenése</i>	29
1.2.5 <i>A kognitív forradalom, mely győzelemre viszi a kutyát</i>	31
1.3 Tinbergen öröksége: a négy kérdés és még egy feltétel	34
1.3.1 <i>A viselkedés leírása</i>	34
1.3.2 <i>Az első kérdés: funkció</i>	35
1.3.3 <i>A második kérdés: mechanizmus</i>	35
1.3.4 <i>A harmadik kérdés: egyedfejlődés</i>	36
1.3.5 <i>A negyedik kérdés: evolúció</i>	37
1.4 Evolúciós megfontolások	39
1.5 Milyen lehet kutyának lenni?	44
1.6 Lupomorfizmus vagy bébimorfizmus?	46
1.7 A viselkedés modellezése	48
1.7.1 <i>Fentről lefelé vagy alulról felfelé</i>	48
1.7.2 <i>A parszímónia „törvénye”</i>	50
1.7.3 <i>Asszociacionizmus és mentalizmus</i>	51
1.7.4 <i>A tartalom és a működés összehasonlítása</i>	54
1.7.5 <i>Az intelligencia összehasonlítása</i>	55
1.7.6 <i>Epigenezis, szocializáció, enkulturáció</i>	56
1.8 A kutya etokognitív mentális modellje	57
1.9 A jövőre vonatkozó következtetések	62
<i>További olvasmányok</i>	63

6 · Tartalom

2. fejezet

A KUTYAVISELKEDÉS VIZSGÁLATÁNAK MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI

2.1 Bevezetés	64
2.2 Jelenségek megtalálása és adatgyűjtés	65
2.2.1 Minőségi leírás	65
2.2.2 Mennyiségi leírás	68
2.3 A viselkedés összehasonlító elemzése	69
2.3.1 Farkasok és kutyák	70
2.3.2 Fajták összehasonlítása	74
2.3.3 Kutyák és gyerekek	79
2.4 Mintavétel és az egyedi eset problémája (N = 1)	79
2.5 Egy módszertani nehézség a természetes környezetben végzett megfigyelések során: az emberek jelenléte	80
2.6 Hogyan kell mérni a kutya viselkedését?	82
2.7 Hogyan tegyünk fel kérdéseket?	87
2.8 Következtetések a jövőre nézve	91
<i>További olvasmányok</i>	92

3. fejezet

KUTYÁK ANTROPOGÉN KÖRNYEZETBEN: TÁRSADALOM ÉS CSALÁD

3.1 Bevezetés	93
3.2 Kutyák az emberi társadalomban	95
3.3 Kutyák és emberek interakciója a közösségben	101
3.4 Kutyák a családban	102
3.5 Kutyák munkában	105
3.6 A kutyák szociális szerepei az emberi csoportokban	106
3.7 A kutya–ember csoportokban fellépő szociális kompetíció és annak következményei	108
3.7.1 Agresszió és az emberi család	109
3.7.2 A 'harapós kutya' jelenség tanulmányozása	110
3.7.3 Kockázatelemzés	111
3.8 Kitaszított kutyák: élet az állatmenhelyeken	116
3.9 Tanulságok a jövőre nézve	120
<i>További olvasnivalók</i>	120

4. fejezet

A CANIS NEMHEZ TARTOZÓ FAJOK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

4.1 Bevezetés	121
4.2 Egy átfogóbb perspektíva: A Canis fajok áttekintése	122
4.2.1 Rendszertani rokonság és földrajzi elhelyezkedés	122
4.2.2 A Canis evolúciója	122
4.2.3 A Canis nem fajaira jellemző ökológia és csoportdinamika	128

4.3 Áttekintő kép a farkasokról	131
4.3.1 Földrajzi elterjedés és rendszertani kapcsolatok	131
4.3.2 A farkas evolúciója	133
4.3.3 Viselkedésökológiai szempontok	138
4.3.4 Falkák közti és falkán belüli társas kapcsolatok	142
4.3.5 Összehasonlító elemzés: a vadon élő kutyák szociális szerveződése	150
4.4 Farkas és kutya: hasonlóságok és különbségek	155
4.4.1 Morfológiai jegyek	156
4.4.2 Viselkedésbeli összehasonlítások	159
4.5 Jövőre vonatkozó következtetések	160
<i>További javasolt irodalom</i>	160
5. fejezet	
A KUTYA HÁZIASÍTÁSA	
5.1 Bevezetés	161
5.2 A kutya háziasítása és az emberi evolúció	162
5.3 Régészet és filogenetika	170
5.3.1 A kutya története a régészeti leletek alapján	171
5.3.2 A kutya evolúciója a genetikusok szemszögéből	181
5.4 Evolúciós populációbiológiai megfontolások	192
5.4.1 Az alapító állomány(ok) kérdése	193
5.4.2 A szelekció szerepe	194
5.4.3 A szaporodási stratégia változása és ennek hatása a generációs időtartamra	196
5.5 Új fenotípusos jellegek	197
5.5.1 Mutáció	197
5.5.2 Hibridizáció	201
5.5.3 Tulajdonságok irányított szelekciója	203
5.5.4 A rugalmas fenotípus szelekciója	205
5.5.5 Heterokrónia	206
5.5.6 A korreláció „rejtélyes törvényszerűségei”	210
5.6 A domesztikáció esettanulmánya: a szelíd róák szelekciója	214
5.6.1 Az első róák és a viselkedésre történő szelektálás kezdete	216
5.6.2 A korai egyedfejlődés során jelentkező változások	217
5.6.3 A szaporodási ciklus változása	218
5.6.4 Házasított róák?	220
5.7 Következtetések	221
<i>Ajánlott olvasnivaló</i>	222

8 · Tartalom

6. fejezet

A KUTYA ÁLTAL ÉRZÉKELT VILÁG

6.1 Bevezetés	223
6.2 Összehasonlítási alapok	224
6.2.1 Az érzékelés kognitív vonatkozásai	224
6.2.2 Az érzékelés vizsgálatának kísérletes megközelítése	226
6.3 Látás	228
6.3.1 A fényingerek fizikai feldolgozása	228
6.3.2 A fényingerek idegi feldolgozása és a látóképesség	229
6.3.3 Összetett képek érzékelése	231
6.4 Hallás	232
6.4.1 A hang fizikai feldolgozása	232
6.4.2 A hang idegrendszeri feldolgozása és a hallóképesség	232
6.4.3 Összetett hangok észlelése	233
6.5 Szaglás	234
6.5.1 A szagingerek fizikai feldolgozása	234
6.5.2 A szagingerek idegi feldolgozása és a szaglóképesség	234
6.5.3 Szagok kategorizálása és beazonosítása munka közben	238
6.5.4 A természetes anyagok és a fajtársak szagának érzékelése	240
6.6 Tanulságok	242
<i>Ajánlott olvasnivaló</i>	242

7. fejezet

FIZIKAI-ÖKOLÓGIAI KOGNÍCIÓ

7.1 Bevezetés	243
7.2 Téri tájékozódás	244
7.2.1 Nyomkövetés	244
7.2.2 Helyjelzések	245
7.2.3 Tereptárgyak és tájékozódási pontok	246
7.2.4 Egocentrikus tájékozódás	248
7.3 Térbeli problémamegoldás	249
7.4 A tárgyak ismerete	251
7.5. Rejtett tárgyra vonatkozó memória	252
7.6 Népi fizika a kutyáknál?	256
7.6.1 Eszköz–cél viszonyok	259
7.6.2 „Gravitáció”	260
7.7 Jövőre vonatkozó következtetések	261
<i>További olvasmányok</i>	261

8. fejezet

SZOCIÁLIS KOGNÍCIÓ

8.1 Bevezetés	262
8.2 A vonzódás és kötődés szerepe a szociális kapcsolatokban	264
8.3 A vetélkedés szerepe a szociális kapcsolatokban	270
8.3.1 Az agresszió osztályozása kutyáknál	272
8.3.2 Létezik a kutyák agresszív viselkedésének etológiai leírása?	273
8.3.3 Csökkent agresszió kutyáknál?	274
8.3.4 Az agresszív viselkedés szerveződése és a tanulás szerepe	276
8.3.5 Az ember ellenséges jelzéseire adott reakciók	279
8.4 Kommunikáció a vegyes fajú csoportban	280
8.4.1 A vizuális kommunikáció	282
8.4.2 Akusztikus kommunikáció	291
8.5 Játék	298
8.6 Szociális tanulás kutyáknál	302
8.7 Szociális befolyás	308
8.8 Kooperáció	308
8.9 Szociális kompetencia	310
8.10 Konklúziók a jövőre	315
<i>További olvasmányok</i>	315

9. fejezet

A VISELKEDÉS EGYEDFEJLŐDÉSE

9.1 Bevezetés	316
9.2 Mik azok az egyedfejlődési „szakaszok”?	317
9.3 A kutyák egyedfejlődési szakaszainak újragondolása	322
9.3.1 Újszülöttkor (0–12. nap)	323
9.3.2 Átmeneti időszak (13–21. nap)	324
9.3.3 Szocializációs szakasz (20–84. nap)	324
9.3.4 Serdülőszakasz (a 12. héttől a 6. hónapig vagy tovább)	327
9.4 Érzékeny periódusok az egyedfejlődés során	328
9.5 Vonzódás és kötődés	335
9.6 A korai tapasztalatok hatása a viselkedésre	337
9.7 A viselkedés előrejelzése: kölyöktesztek	338
9.8 Konklúziók	342
<i>További olvasmányok</i>	342

10 · *Tartalom*

10. fejezet

TEMPERAMENTUM ÉS SZEMÉLYISÉG

10.1 Bevezetés	343
10.2 A személyiség leíró megközelítése	346
10.2.1 „Tudni”, <i>megfigyelni vagy tesztelni</i>	347
10.2.2 <i>A viselkedés leírása: értékelés és kódolás</i>	348
10.2.3 <i>A személyiség megalkotása</i>	349
10.3 A személyiség funkciója	351
10.4 Mechanisztikus megközelítés	357
10.4.1 <i>Genetikai háttér</i>	357
10.4.2 <i>A személyiségvonások és a fiziológiai jellegek kapcsolata</i>	360
10.5 Kitekintés	362
<i>További olvasnivalók</i>	363

11. fejezet

UTÓSZÓ: IRÁNY A 21. SZÁZAD!

11.1 Comparare necesse est!	364
11.2 Természetes modell	364
11.3 Kutyaevolúció	364
11.4 A viselkedés modellezése	367
11.5 Etikai megjegyzések és kutatói küldetés	369
11.6 Kutyagenom és bioinformatika	370
11.7 „Mancs a kézben”	370

<i>Irodalom</i>	373
-----------------	-----

<i>Tárgymutató</i>	411
--------------------	-----